

ОНЛАЙН СОЦИАЛНИТЕ МРЕЖИ КАТО ОБРАЗОВАТЕЛЕН РЕСУРС ЗА ИНТЕРНЕТ ПОКОЛЕНИЕТО

Грета Дерменджиева

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Резюме. Статията разглежда характеристиките на нет поколението и необходимостта от адаптиране на стратегиите за преподаване, за да са в синхрон с изискванията на новите учащи за дигитална грамотност, интерактивност и учене чрез опит. Днешните студенти имат свой стил на учене, специфични очаквания и потребности, различни от предишните поколения. Университетските преподаватели се сблъскват с предизвикателството да адаптират учебните програми и планове и методите на преподаване, за да се приспособят към новата генерация учащи.

Keywords: Net Generation, Millennials, Homo Zappience, N-gen, D-gen, digital immigrants, interactive media, social networks, linked education, network teacher

Социалните общности в Интернет предефинират информационните технологии, медиите и комуникациите като цяло. В последните години наблюдаваме процес на създаване на невероятен обем от уебсъдържание под формата на блогове, уикиместа и други социални пространства. Новите комуникационни модели възникват в отговор на нарастващите нужди от информационен обмен, за да свързват, обединяват и организират хората в общности с цел извличане на познание.

Интернет поколението мисли, общува и учи по различен начин. То се отличава с това, че е израснало с дигиталните и кибертехнологиите, като за разлика от предишните генерации не е трябвало да се приспособява към съвременната високотехнологична среда, а е част от нея. Докато достигне пълнолетие, индивидът от Y и Z-поколението (роденият след 1980-а и 1990-а година) е отделил:

- 200 000 часа за електронна поща;
- 20 000 часа за телевизия;
- 10 000 часа за видеоигри;
- 10 000 часа за мобилни разговори;
- под 5000 часа за четене¹⁾.

Специфичният стил на учене на Интернет поколението може да се обясни с изградените навици за активно търсене и извличане на информация, които са в силен контраст с пасивното ѝ получаване, и то предимно от авторитетни източни-

ци²⁾. Новите студенти са свикнали на незабавен достъп до информация и очакват точно толкова незабавни отговори и от преподавателите си, което ги прави нетърпеливи по отношение на крайния резултат от ученето. Едновременното вършене на няколко дейности е отличителна черта на стила за информирани на нет поколението – следене на различни медии, слушане на музика, участие в игри и разговори по телефон са само част от активностите, с които младите хора могат да се занимават по едно и също време. Хипертекстовото, мултимедийно и интерактивно взаимодействие с източниците на информация са изградили у тях друг ментален модел. Привикването към множество стимули, които привличат вниманието, прави традиционно провежданите линейни лекции скучни за тях. Ежедневното разпределяне на вниманието между няколко обекта обаче е за сметка на съкратеното време на концентрация на вниманието. Също така уменията на младите хора да боравят с Интернет и всякакви комуникационни средства (в т.ч. мобилни) не означава наличие на добра информационна грамотност – това е една от задачите на университетското образование, наред с уменията за придобиване на знания и за критично мислене.

Днешните студенти не са тези отпреди двадесет години, дори не са същите и като тези отпреди десет. Съвременната образователна система не е адаптирана към техните особености и възможности за учене. След редица научни експерименти невробиолозите и социалните психолози са склонни да приемат, че съществуват физически различия в мозъка на поколенията, които израстват в дигитализирана среда. Твърденията им са основани на свойството на мозъка да се променя, реорганизира и адаптира към нови условия на живот, познато като невропластичност³⁾. Според д-р Брус Пери (Dr. Bruce D. Perry, Baylor College of Medicine) „различните видове опитности у нет поколението водят до различен вид мисловни структури“⁴⁾. Като цяло, нет поколението (N-gen) или дигиталното поколение (D-gen), обобщени изрази на Y- и Z-поколенията, родени през 1980-те и 1990-те години, са с различни мисловни модели, обусловени от заобикалящата ги от самото им раждане цифрова технологична среда.

От едната страна на образователния процес Пренски поставя „дигиталните жители“ в ролята им на учащи, а от другата – техните преподаватели, които са се адаптирали към съществуващите днес технологии в съзнателната си възраст, наричайки ги „дигитални имигранти“. Тази постановка вероятно е основана на теориите за първичната и вторичната социализация, според които усвояването на знания и умения при социализирането към определена среда (каквото е ученето на езици, напр.) се случва в различни части на мозъка в ранна и зряла възраст. Процесът на социализиране към дигиталната среда със сигурност не прави изключение. Колкото и адаптирани да са дигиталните емигранти към заобикалящата ни реалност, винаги могат да се познаят по „акцента“, ако приложим аналогията с чуждите езици. Или както се шегува Пренски, те винаги ще предпочитат да разпечатят имейла или документа на

хартия, за да го прочетат или редактират, или ще потърсят потвърждение в телефонен разговор, че електронното им съобщение е получено.

Изводът от тези констатации е, че в момента образованието се намира на етап, в който учащи и преподаватели говорят на два различни езика – езика на дигиталната и езика на преддигиталната ера.

Новите учащи очакват да получат желаната информация веднага. Те предпочитат изображения пред текст, игри (едютейнмънт) вместо „сухо“ преподаване, едновременно, а не последователно изпълняване на различни задания, директен и непоследователен достъп до информация (на принципа на хипертекста), съвместна (не самостоятелна) работа в мрежа от хора, чести стимули и признание за добре свършени задачи. Те учат, докато слушат музика на mp3-плейърите си, теглят видео от компютъра, гледат телевизия или чатят чрез смартфоните си в социалните мрежи, намирайки се в постоянна връзка помежду си. Традиционният подход на бавно и сериозно преподаване, извършвано стъпка по стъпка, логически последователно, задача след задача, не може да задържи концентрацията им, не ги забавлява, отегчава ги и ги изморява.

Съвременните студенти са дигитални жители със специфичен стил на учене, които:

- учат визуално и кинестетично (учене на практика), ангажирано и чрез личен опит;

- имат изискване за незабавност;

- извършват множество дейности едновременно;

- притежават кратковременна концентрация;

- имат „хипертекстов“ начин на мислене;

- изразяват себе си чрез технологиите;

- непрекъснато анализират информацията;

- произвеждат съдържание;

- учат в група и по двойки, в реално време чрез размяна на кратки съобщения.

Тези особености на изградените модели на рефлексия и отношение към информацията у Интернет поколението определя и подхода им към методите на обучение в учебните зали. Студентите в дигиталната ера се нуждаят и изискват адекватни методи на обучение, които да включват интерактивни медии, презентации, работа в групи, уеббазирано обучение и др. Очевидно е, че висшето образование и в частност процесът учене/обучение трябва да се съобразява с новите обстоятелства, за да може да отговаря на очакванията на екранното поколение. Съдържанието на лекциите вече не е достатъчно – презентирането им е от все по-голямо значение. Което означава комбиниране на традиционните лекции с методи за активно взаимодействие както със студентите, така и помежду им, даване на по-голяма автономност при самостоятелната подготовка, прилагане на индивидуален подход, залагане на екипната работа и провеждане на дискуссионнобазирани лекции.

Накратко, образователните технологии са изправени пред предизвикателство от промяната в средата и респективно – нагласата на учащите:

- хората очакват да могат да учат и работят, когато и където пожелаят;
- навлизането на облачните (клауд) технологии стимулира потребителите да искат информацията да е достъпна от всяко устройство;
- светът става нарастващо колаборативен;
- тъй като информацията е навсякъде, качеството на научното ръководство е определящо.

Предизвикателства пред висшето образование и това, което факултетите трябва да правят:

- да преподават интерактивно и на практика;
- да използват повече образователния подход за съвместно (по двойки) учене;
- да заместват центрираното към преподавателя с обучение, ориентирано към студентите;
- да включват в учебните планове проблеми от реалния живот;
- да търсят нови форми на публикуване и научни изследвания;
- дигиталната медийна грамотност да стане норма за преподавателите;
- да експериментират с иновативните технологични приложения;
- да акцентират върху информационната грамотност;
- да въвеждат нови образователни хибридни модели на лице-в-лице и он-лайн комуникация;
- да окуражават рефлексията;
- да използват всички възможности за неформално учене;
- да насърчават извършването на учебните дейности от студентите съвместно, в сътрудничество, подкрепящо и активно.

Социално взаимодействие и учене

Интернет вече сериозно присъства в социалния живот на младежите. Няма съществена граница в използването му за забавление, обучение и работа – това са преплетени и все по-неотделими онлайн дейности. През последните години те намериха своето общо пространство в социалните мрежи, които направиха бум чрез уеб 2.0 технологиите.

Хронология на създаването на социалните мрежи:

- 1995 – Classmates.com
- 1997 – Six Degrees.com
- 1999 – LiveJournal
- 2000 – mixi.com (Japan)
- 2001 – Meetup.com
- 2002 – Friendster, Fotolog, Plaxo, MyLife
- 2003 – Skyblog, MySpace, Hi5, LinkedIn, Netlog, MyHeritage
- 2004 – Flickr, Piczo, Mixi, Facebook, Dogster, aSmallWorld, Vimeo

2005 – YouTube, Xanga, Cyworld (China), BlackPlanet, AsianAvenue, Gather.com

2006 – Twitter, V Kontakte (Russia), Odnoklassniki (Russia), QQ

2007 – Tumblr, Raverly

2008 – Kaixin001 (China), Yammer, Plurk

2009 – Foursquare, Gowalla

2010 – Google Buzz

Данни от royal.pingdom.com

Българските Интернет потребители като цяло са 4 млн., т. е. половината от населението на страната, а 25% имат профили във Facebook и прекарват средно по 6 часа месечно в социалната мрежа.

В световен мащаб Facebook има много висок брой разглеждани страници месечно – 630 млрд., като 550 млн. от тях са уникални посещения, т.е. 14 млн. за минута, или 80 млрд. годишно. Сървърите на Facebook са над 30 000 и продължават да нарастват, потребителите на мрежата са 500 млн. Фейсбукърите качват месечно 2.5 млрд. снимки (или 30 млрд. за година) и генерират по 700 000 млн. клипа на ден. Всъщност Facebook може да се разглежда като третата по големина „държава“ в света с над 600 млн. потребители.

Потребителите на втората по популярност социална мрежа Twitter изпращат по 27.3 млн. съобщения на денонощие (септ. 2010); във Flickr месечно се качват 4 млрд. снимки, а в YouTube на ден се гледат 1 млрд. видеоклипа.

Уеб 2.0 съществено промени взаимодействието на индивидите с информацията и индивидуалните им възможности за неформално обучение. Появата на специализирани софтуерни средства за интерперсонално сътрудничество повлия върху процеса на учене/преподаване и резултатите от него. Комбинацията от технологии за социални мрежи и средства за учене в онлайн платформи за обучение стана предпоставка за създаване на нови образователни приложения. Уеб 2.0 формира нови подходи към ученето, преподаването и взаимодействието между учачи и преподаватели на базата на сътрудничество и участие, като стимулира естественото желание както да се сподели наученото, така и да се получи знание от останалите.

Сайтовете за социално общуване постепенно започнаха да играят роля и на образователни мрежи и да се използват за образователни цели. С тяхна помощ преподавателите създават среда за тематично индивидуално учене с помощта на взаимосвързани технологии като блогове, уикиместа, файлови архиви, социален букмарк, RSS агрегатори и други инструменти за уеб 2.0. Въпреки че включването на масовите социални мрежи в образованието крие рисковете на явно и скрито рекламиране, на създаване на лични отношения, отнемачи време, ментални и емоционални ресурси, които са предназначени за обучение, както и невъзможността да се контролира напълно този процес от преподавателя, те все пак имат своето място в образователния процес.

Терминът образователни мрежи е предложен от Вики Дейвис по време на дебат на The Economist за социалните мрежи през януари 2008 г.⁵⁾ Това е социална мрежа, създадена за целите на обучението. Участниците дискутират хипотезата, че технологиите на социалните мрежи ще доведат до големи позитивни промени в образователните методи във и извън учебните зали.

За работна дефиниция на образователните мрежи се приема „мрежи, ориентирани към образованието, с потенциално заложен функции за обмен на файлове, общуване (чрез синхронен чат и асинхронни форуми), информационно-мрежови технологии за социален букмарк (del.icio.us) и социално-мрежови технологии (създаване на профили и връзки)“. С други думи, това е „колективна сила на общността за информиране, различно от едностранното – идва от множество хора и източници, не само от един“⁶⁾.

Дебатите са по отношение на няколко въпроса. Един от тях е дали социалните мрежи биха били полезни в рамките на формалното образование, или ще разсейват учащите по време на обучението. Също така дали концепцията за онлайн общуване, която несъмнено притежава голям потенциал, е оправдана и допустима в случаите на сътрудничество от рода „студент – студент“ и „студент – преподавател“. Друг спорен момент е директното интегриране на социалните мрежи в обучението, т. е. желателно ли е личното място за неформално общуване на младите хора (със семейството и приятелите), да е едно и също с това, предназначено за професионални контакти и обучение, или трябва да се използват различни платформи за съответните цели⁷⁾.

Дейвид Уоруик⁸⁾ разграничава учениците и студентите от учащите по това, че първите се състезават помежду си, водени са предимно от задълженията си към преподавателите и учебния процес, и са зависими от оценките, които показват какво са научили, докато вторите си сътрудничат, мотивацията им основно е проява на интерес в дадена научна сфера, имат разбирането за стойността на усилията си, особено ако те са ценни за другите, смисълът на наученото е да се споделя, а оценката измерва не знание, а това, какво може да се направи с него.

Изследователката на социалните мрежи Дана Бойд е на мнение, че *образователните мрежи за учащи трябва да се отделени от техните вече установени лични социални мрежи*⁹⁾. Не е необходимо учащите да навлизат в личния живот на преподавателите си, както и обратното.

Какви видове уеб 2.0 приложения могат да се използват за целите на образованието?

Уеб 2.0 Средства в образованието

Социални медии. Това са Интернет сайтове, които се попълват със съдържание (новини и информация) от самите потребители (за разлика от традиционните медии), за което могат да гласуват или да коментират. „Социалните медии се основават на колективната мъдрост и на политиката на участниците. Потре-

бителите и общността определят историята, дефинирането, точността, популярността и тенденциите на данните и/или информацията.⁴¹⁰ В този смисъл блоговете също са социални медии. Световни примери за социални медии са енциклопедията Wikipedia, енциклопедията на Google Knol (<http://knol.google.com/k>), Digg (<http://www.digg.com/>), Mixx (<http://www.mixx.com/>), Stumble Upon (<http://www.stumbleupon.com/>), микроблогинг платформата Twitter (<http://twitter.com/>) и др. Почти всички тези мрежи са достъпни за употреба и от българи, някои се ползват особено активно. В България социални медии са Svejo.net, Dao.bg, Ping.bg, както и микроблоговете Edno23.com, Clix.bg и др.

Социални мрежи. За разлика от социалните медии, чиято цел е разпространяване на информация, целта на социалните мрежи е опознаване, поддържане на комуникация и контакти, работа по каузи, взаимопомощ и пр. „Социалните мрежи се състоят от сайтове, които позволяват на потребителите да събират, организират и взаимодействат с приятели, събития и информация.“⁴¹¹ Примери за широко използвани социални мрежи са Facebook (<http://www.facebook.com/>), професионалната мрежа LinkedIn (<http://www.linkedin.com/>), Xing (<http://www.xing.com/>), MySpace (<http://www.myspace.com/>), Netlog.com, (Ning (<http://www.ning.com/>) – платформа за създаване на социални сайтове, Plaxo (<http://www.plaxo.com/>), професионални социални мрежи като Classroom 2.0 (социална мрежа за тези, които се интересуват от Уеб 2.0 технологиите и социална медия в образованието) и др. Всички те поддържат кирилица и са популярни и посещавани и от България. Пример за български социални мрежи са DotBulgaria.com, Zip.bg, мрежата за съученици Atol.bg и др.

Социален букмарк. Тези сайтове се използват за съхраняване и споделяне на линкове към страници, създаване на връзки между хората, търсене и управляване на информация съвместно с други потребители, организиране на лични уеб страници с тагове. Това са Интернет сайтове, в които потребителите си записват интересни или полезни линкове (т. нар. „отметки“), по които могат да се придвижат в удобен момент, за да търсят по ключови думи, да ги споделят с други потребители, да ги препращат към външни сайтове и пр. Най-популярните сайтове за социален букмарк са Delicious (del.icio.us) и Ma.gnolia (ma.gnolia.com), както и българският им аналог Lubimi.com.

Социални агрегатори. Това са сайтове, които събират в едно активността на потребителите в описаните по-горе социални мрежи, медии и букмарк-мрежи, като същевременно позволяват активна комуникация между потребителите, коментари, запознанства, опознаване, гласуване, споделяне на собствения живот и надничане в живота на другите. Най-очевидният пример за социален агрегатор е FriendFeed, който поддържа кирилица.

Уикиместа. Професионални уеббазирани средства за публикуване на студентски проекти и проучвания; управление на документи; презентации; дебатиране по учебни теми; изработване на ръководства; поддържане на учебния процес.

Сайтове с клипартове (school.discoveryeducation.com/clipart/ огромна база данни с чернобели образователни клипартове за учащи, родители и преподаватели; http://www.teacherfiles.com/clip_art.htm; <http://www.theteachersguide.com/Edgraphicscolor.html>)

Споделяне на цифрови снимки www.myphotoalbum.com/; picasa.google.com/, www.flickr.com/

Споделяне на слайдшоу. <http://www.slideshare.net/>

Цифрово видео. На всякакви теми (www.youtube.com; www.vbox7.com); Обединение между NBC Universal и News Corp. за телевизионни шоута и програми (www.hulu.com); късометражно видео с оригинално съдържание (www.metacafe.com; www.vimeo.com); безплатни образователни видеосайтове с големи библиотеки (лекции – www.academicearth.org; интервюта – www.bigthink.com; уроци – www.brightstorm.com; и др.)

Приложение на образователните мрежи

Процентът български студенти, използващи онлайн социални мрежи, е много висок – над 90 %. Активното им участие в този вид виртуални общности (приблизително същият процент са ежедневно в социалната мрежа) може да се използва и за образователни цели, при условие че студентите бъдат съответно мотивирани и адекватно ръководени в процеса на обучение. Наред със специализираните образователни мрежи, Facebook може да се използва с успех във висшето образование в България, тъй като е предпочитана от почти всички студентите. Нещо повече, в тази мрежа вече предлагат сполучливи образователни инициативи.

Образователните мрежи представляват употреба на технологиите за социални мрежи за образователни цели (<http://www.educationalnetworking.com/>). Тяхното приложение в учебния процес е разнообразно и носи множество предимства.

– Създаване на уникална среда за образователно общуване, която не е възможно да се конструира на друго място.

– Преподавателят има административни права, т. е. контрол върху участието на обучаваните (може да кани, одобрява и забранява участници), както и върху публикуваните снимки, видеоклипове, постове и др.

– Образователните мрежи са лесни за ползване от учащите, в тях те могат да публикуват мнения, да споделят снимки, видео, линкове, подкасти, да се присъединяват към групи, да коментират и оценяват взаимно работите си.

– Затворените образователни мрежи могат да се използват и за обучение по безопасно онлайн общуване, което учащите да прилагат по отношение на личните си контакти в отворените социални мрежови платформи като Facebook и Myspace.

– Различните образователни институции могат да създават общности за обучение, които да продължават да функционират и да се използват от участниците след завършване на курса, програмата и дори след напускане на учебното заведение.

– Образователните мрежи имат необикновената способност да обединяват учебните зали по света така, че учащи от различни държави да си сътрудничат, без дори да се познават и да са се виждали.

– Образователните мрежи улесняват комуникацията и предоставят среда и средства за разпространение на информация и съобщения до всички участници. Възможността за супервизия върху работата на участниците дава предимство на тази платформа пред използването на електронна поща за същите цели.

– Преподавателите могат да поставят на учащите периодични задачи и да инициират постоянен дебат на живо между тях.

– Учащите получават обратна връзка от преподавателите и съучениците си не само за завършени работи, но дори и на отделни етапи от процеса на подготовката.

– Образователните мрежи са добро средство за изграждане на дигитална грамотност на принципа на „учене чрез правене“.

– Включването на родителите като трета страна в образователния процес им позволява да са в течение на прогреса на децата си за наученото, оценките, постиженията, затрудненията и пр. (в началното и средното образование).

– Подобрена е комуникацията между преподавателите и родителите (в началното и средното образование), която е ежедневна, а не само по време на родителските срещи.

– Образователните мрежи с лекота съчетават различни педагогически подходи за учене – центрирания върху индивида, груповия и съвместния (работа по двойки) подход.

– Образователните мрежи държат преподавателите в крак с новостите както по отношение на съдържанието, така и на образователните технологии.

Влязохме в ерата на свързания (мрежовия) преподавател и на свързаното обучение. Средствата за социално учене, базирани на уеб 2.0 технологиите, са силни в това, да свързват индивидите (обучители и учащи) по непознати досега начини, което ги стимулира да споделят информация и да си сътрудничат с различни иновативни методи. Колективната интелигентност на уеб 2.0 (технологията, позволяваща четене и писане в споделени общи пространства) е най-значимият резултат на образователните мрежи. И тъй като движеща сила в учебния процес е общуването между индивидите, ученето посредством социално взаимодействие е един от образователните подходи. В този смисъл включването на социалните мрежи и уикипространствата в обучението увеличава ефективността и допринася за трансформирането на центрираното около преподавателя традиционно обучение в процес на сътрудничество и споделяне на знания.

БЕЛЕЖКИ:

1. Bonamici, A., D. Hutto, D. Smith, and J. Ward. 2005. The „Net Generation“: Implications for libraries and higher education. <http://www.orbiscascade.org/council/c0510/Frye.ppt>

2. Tapscott, D. 1998. Growing up digital: The rise of the Net Generation. New York: McGraw-Hill.
3. Rewiring Your Gray Matter: The brain: You can teach an old brain new tricks. Neuroplasticity promises to give a whole new meaning to ‘changing your mind.’.(Science and Technology). Newsweek, January 1, 2000 <http://www.highbeam.com/doc/1G1-58422322.html>
4. Цит. по Prensky, Marc. Digital Natives, Digital Immigrants Part 2: Do They Really Think Differently? On the Horizon (MCB University Press, Vol. 9 No. 6, December 2001)
5. Prensky, Marc. Digital Natives, Digital Immigrants. On the Horizon (MCB University Press, Vol. 9 No. 5, October 2001)
6. The Economist’s debate on „social networking technologies“ in education. Tales from the Net, 18.01.2008 <http://www.talesfromthe.net/blog/?p=15>
7. Hargadon, Steve. Educational Networking: The important role Web 2.0 will play in education, 2011 <http://www.scribd.com/doc/22279609/Hargadon-Educational-Social-Networking>
8. Davis, Vicki. It is about Educational Networking NOT Social Networking. Cool Cat Teacher Blog, 17.01.2008
9. Educational networking, 19.02.2011 http://education.wikia.com/wiki/Educational_networking
10. Boyd, Danah. Let’s define our terms: what is a „social networking technology“? Arophenia (Making connections where none previously existed) January 18th, 2008 http://www.zephoria.org/thoughts/archives/2008/01/18/lets_define_our.html
11. Пак там

ONLINE SOCIAL NETWORKS AS NET GENERATION’S EDUCATIONAL TOOL

Abstract. The paper concerns the characteristics of the Net Generation and the necessity of adapting teaching strategies to match the Net Generation requirements for immediacy, digital literacy, interactivity, and experiential learning. The Net Generation who are now studying in universities, have their learning styles, specific expectations, and needs, different from past students. University teachers are faced with the challenge of adapting their syllabi and teaching styles to accommodate a new generation of learners.

Assoc. Prof. Greta Dermendjieva, PhD

✉ Sofia University „St. Kliment Ohridski“
15, Tsar Osoboditel Blvd.
1504, Sofia, Bulgaria

E-mail: greta_dermendjieva@yahoo.com